

*Грузда Т.А.,
вчитель початкового навчання
КНЗ «Бердичівська спеціальна
загальноосвітня школа-інтернат»
Житомирської обласної ради*

Реалізація наскрізної лінії «Екологічна безпека і сталий розвиток» під час проведення ранкових зустрічей у початкових класах спеціальної школи

Мета статті: *обґрунтування особливостей реалізації наскрізної лінії «Екологічна безпека і сталий розвиток» під час проведення ранкових зустрічей з молодшими школярами спеціального освітнього закладу.*

Реформування загальної середньої освіти передбачає модернізацію змісту освіти, що має ґрунтуватися на компетентнісному та особистісно орієнтованому підходах до навчання, а найголовніше – орієнтуватися на здобуття учнями умінь і навичок, необхідних сучасній людині для успішної самореалізації у професійній діяльності, особистому, громадському житті [1]. Змінився й кінцевий продукт, який має отримати учень після реалізації життєвого проєкту «Навчання у школі». Нині це не засвоєні знання, а ключові компетентності.

Дитина з інтелектуальними порушеннями на сучасному етапі розвитку суспільства розглядається як особистість, яка має ті ж права, що й інші члени людської спільноти, але через особливості індивідуального розвитку їй потрібно надавати спеціальні освітні послуги. Лише за умови раннього включення в систему корекційно-розвивальної роботи вказаної категорії дітей можливо досягнути оптимального рівня їхнього особистісного розвитку [2]. Водночас важливо забезпечити комплексний вплив на дитину з інтелектуальними порушеннями, який забезпечуватиме досягнення як освітньої, так і корекційно-розвиткової мети.

У змісті навчальних програм для дітей з інтелектуальними порушеннями послідовно впроваджено компетентнісний підхід, який відповідає стратегічному напрямку розвитку освіти в контексті положень Концепції «Нова українська школа» та показано особливості запровадження наскрізних змістовних ліній: «Екологічна безпека і сталий розвиток», «Громадянська відповідальність», «Здоров'я і безпека», «Підприємливість та фінансова грамотність» [3].

Передбачені Концепцією «Нова українська школа» ранкові зустрічі в початкових класах можуть стати ефективною платформою для реалізації наскрізних ліній. Розглянемо таку можливість через організацію ранкових зустрічей за наскрізною лінією «Екологічна безпека та сталий розвиток» (додаток № 1).

Наскрізні лінії відображають провідні соціально й особистісно значимі ідеї, що послідовно розкриваються у процесі навчання й виховання учнів з інтелектуальними порушеннями [7].

Зміст наскрізної лінії «Екологічна безпека та сталий розвиток» полягає у формуванні в учнів соціальної активності, відповідальності й екологічної свідомості, у результаті яких вони дбайливо й відповідально ставитимуться до довкілля, усвідомлюючи важливість сталого розвитку для збереження людського суспільства. Адже сталий розвиток задовольняє потреби нинішнього покоління без шкоди для можливості майбутніх поколінь задовольняти свої потреби. Формування природозбережувальної свідомості у школярів з інтелектуальними порушеннями розглядається як складна, інтегрована освіта, що реалізується як під час вивчення навчальних предметів, так і в позаурочний час.

Будучи невід'ємною частиною нашого суспільства, особи з інтелектуальними порушеннями вносять свій посильний вклад в навколишню дійсність, а ставши дорослими, здатні впливати на неї. Щоб цей вплив не був згубним, формувати навички безпечного природокористування у дітей з інтелектуальними порушеннями необхідно з раннього дитинства. Лише у такому випадку їхня самостійна поведінка в різноманітних життєвих ситуаціях відповідатиме існуючим в суспільстві природовідповідним соціальним нормам.

Ранкова зустріч – це запланована частина уроку, яка займає важливе місце в повсякденному розкладі діяльності класу, де панує атмосфера піклування та відповідальності. Педагоги присвячують їй 15–25 хвилин на початку дня, щоб переключити учнів з інтелектуальними порушеннями від ранкової діяльності до фази активного засвоєння нових знань, створити позитивну атмосферу в учнівському колективі на весь навчальний день [8].

Організовувати ранкову зустріч за наскрізною лінією «Екологічна безпека та сталий розвиток» варто у ті дні, коли у розкладі є предмет «Я досліджую світ». Варто пам'ятати, що ранкова зустріч має бути спрямована на соціальний, емоційний та пізнавальний розвиток кожної дитини. Організуючи ранкові зустрічі з учнями з інтелектуальними порушеннями, важливо дотримуватись певних принципів:

1. Достатності змісту для формування у здобувачів освіти цілісних уявлень про світ навколо людини, усвідомлення належності до природи та залежності від неї.
2. Доступності навчального матеріалу для сприймання та засвоєння учнями спеціальної школи.
3. Відповідності форм, прийомів, методів діяльності під час ранкової зустрічі пізнавальним можливостям учнів.
4. Безпечності інвентарю, що використовується.

Кожна ранкова зустріч має містити чотири основні компоненти: вітання, групове заняття, обмін інформацією, щоденні новини.

Для етапу «Вітання» діти стають чи сідають у коло разом з педагогом. Головне завдання цього компоненту ранкової зустрічі – кожному привітатись з іншими дітьми. Якщо у дитини відсутнє мовлення, педагог пропонує використати альтернативні способи спілкування: жести, міміку, картинки. Можливо використовувати рукостискання чи «хай-хайв». Це допомагає

створити атмосферу дружби та приналежності до групи. Вітання створює спокійний і розважливий настрій для наступного елемента зустрічі. З метою реалізації наскрізної лінії «Екологічна безпека та сталий розвиток» під час вітання варто використовувати вправи-енергізатори, зміст яких пов'язаний з явищами природи, поведінкою тварин, рухами живих істот, вірші-імітації про ситуації у природному середовищі.

Під час групового заняття варто організовувати виконання пісень про звірят з елементами логоритміки, участь в театралізаціях на природоохорону тематику, іграх-дослідженнях та експериментуваннях, роботу з Лего-конструктором та в творчих центрах (конструювання, малювання, ліплення). Головна умова – всі моменти групового заняття повинні мати екологічний зміст. З метою мотивації навчальної діяльності дітей з інтелектуальними порушеннями варто пов'язувати групове заняття з темою, яка буде вивчатись на уроці «Я досліджую світ». Під час використання командних ігор, не потрібно виділяти ні особистих, ні командних перемог, краще завжди створювати атмосферу успіху для всіх учнів [9].

Етап ранкової зустрічі «Обмін інформацією» покликаний формувати у інтелектуально неспроможних учнів навички говорити і слухати. Активний словник названої категорії дітей бідний, на побутовому рівні. Інформацію для роздумів про значення природи для життя людини, про зв'язок людини з природою висловлює вчитель, після чого спонукає дітей до розмови, створюючи проблемні моменти. Як показує досвід, на цьому етапі уроку варто використовувати:

- мнемотаблиці, які допомагають учням сформулювати речення, висловлювання;

- рольові ігри, під час яких учні з інтелектуальними порушеннями можуть сформулювати власні природоохоронні судження та зразки поведінки.

«Щоденні новини» – це коментування письмового оголошення, яке щодня вивішується вчителем у класі. Для створення комфортних умов для всіх учнів класу вчителю варто оголошення писати на спеціальній дошці, а ще зображати малюнком чи демонструвати світлоною. Новини налаштовують учнів на те, що буде вивчатися цього дня на уроках, а також спонукають обміркувати події та отримані в попередні дні знання. Цей етап ранкових зустрічей може містити заповнення календаря погоди, фенологічні спостереження та інші активності. Педагогу варто подбати про великі аркуші паперу, яскраві кольорові маркери та інше. Матеріали щоденних новин можна збирати та створювати класний інформаційний вісник учнів – природолюбів.

Важливою умовою успішності ранкових зустрічей з дітьми з інтелектуальними порушеннями є безпосереднє керівництво цим процесом педагогом. Він ставить мету, аналізує умови і засоби досягнення цієї мети, організовує самі дії і здійснює контроль їх виконання і оцінку. Але це не означає, що дитина залишається при цьому пасивною. Навпаки, вона має стати активним учасником ранкової зустрічі – навчитися приймати поставлену педагогом мету, орієнтуватися в умовах завдання, опановувати

способи дій, діяти цілеспрямовано для отримання результату, орієнтуватися на оцінку не тільки самого результату, але і способу дій. Важливо сформулювати у дитини елементи самооцінки і вміння контролювати себе в процесі виконання ігрової та практичної роботи.

Варто виділити основні рекомендації щодо реалізації наскрізної лінії «Екологічна безпека і сталий розвиток» під час проведення ранкових зустрічей з молодшими школярами спеціального освітнього закладу, а саме:

- проводити ранкову зустріч за наскрізною лінією «Екологічна безпека і сталий розвиток» у той день, коли першим уроком у розкладі стоїть «Я досліджую світ»;

- важливо створювати позитивну та радісну атмосферу під час проведення ранкової зустрічі, не бавитися в ігри довше 5 хвилин, не використовувати довгих пояснень, краще показати – це швидше і зрозуміліше;

- не дозволяти брати інвентар без дозволу, важливо пильнувати за порядком, аби діти прибирали і правильно складали інвентар, що водночас привчає їх до організованості;

- формувати розуміння, що людина частина живої природи, її існування залежить від природних умов середовища, яке потрібно оберігати;

- набувати нових чуттєво-рухових навичок; задоволення потреби контакту з іншою особою, з однолітками у групі, класі; відчуття себе в ролі виконавця; пробудження потреби спонтанного й усвідомленого руху; радість;

- керуватися морально-етичними критеріями і почуттям громадянської та екологічної відповідальності у власній поведінці;

- виховувати учня як духовно, емоційно, соціально і фізично повноцінного члена суспільства, який здатний дотримуватися правил екологічно безпечної поведінки.

Список використаних джерел

1. Біленко І. Початкова школа в контексті інноваційних освітніх змін. Використання сучасних технологій, форм та методів у початковій освіті. *Методист*. 2017. № 2. 37 с.

2. Булахова Л. Особливості проведення «Ранкових зустрічей». *Початкова школа*. 2018. № 5. 55 с.

3. Василенко Н. В. Компетентнісний підхід в освіті: реалізація теорії та практики. *Завуч. Усе для роботи*. 2017. С. 21–22. 136 с.

4. Василенко Н. В. Компетентнісний підхід у процесі вивчення окремих предметів. *Завуч. Усе для роботи*. 2017. № 19–20. С. 28–30.

5. Концепція Нової української школи. Режим доступу, <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>.

6. Модельна навчальна програма для першого класу та навчально-методичні матеріали. / Авторський колектив під керівництвом Шияна Р. Б.

Режим доступу, <http://nus.org.ua/wp-content/uploads/2017/08/Navchalni-materialy-na-1-tyzhden-zmist-Sajt-1.pdf>.

7. Наскрісні змістові лінії. Режим доступу, <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/naskrizni-zmistovi-liniyi>

8. Ранкова зустріч: що це і навіщо? Режим доступу, <http://nus.org.ua/articles/rankova-zustrich-shho-tse-i-navishho/>.

9. Розробки ранкових зустрічей з використанням кольоротерапії, складені відповідно до вимог Концепції НУШ. / Авт.-упоряд. С.В. Мельник. Режим доступу, <https://naurok.com.ua/rozrobka-dlya-pershogo-klasu-rankovi-zustrichi-z-elementami-koloroterapi-13271.html>

Додаток №1

Ранкова зустріч «Цінності природи»

1. Вітання

Вправа «Квіткове привітання».

Діти називають власні імена та пригадують назви квітів з першою буквою свого імені чи прізвища.

Вправа-енергізатор «Калейдоскоп настрою».

- Пропоную дітям сісти зручно, розслабитись і дихати спокійно. Подивитися вгору, вниз, ліворуч, праворуч і заплющити очі.
- Уявіть, що ви – квітка, а ваші долоньки – бутони. Наша квіточка повільно розтуляє пелюстки і стає такою гарною!
- До якого настрою спонукає ваша квіточка?
- Розплющте оченята і подаруйте один одному гарний настрій та посмішку.

2. Обмін інформацією. Тема зустрічі «Цінності природи».

- Природа – місце життя людей. Воду, тепло, світло, їжу, повітря – все це нам дає природа. Вона чарує і захоплює нас своєю красою, охороняє наше здоров'я. Зелений колір листя і трави заспокоює людину та позбавляє втоми. Турбота про природу, любов та бережливе ставлення до неї роблять нас добрішими.

Вправа «Добре – поган».

- Ясний сонячний день весни – добре чи погано?
- У річках та морях зникли всі риби?
- Щодня йдуть дощі?
- На дереві гарні зелені, а не сухі листочки?
- Багато квітів у шкільному саду?
- Зникли всі птахи планети?
- Сонечко не сходить і надворі постійна темрява – добре чи погано?

3. Групове заняття. Робота в творчих групах.

В класі підготовлені центри для роботи в групах.

- Центр ліплення.
- Центр малювання.
- Центр виробів з паперу.

Дітям пропоную завітати до будь якого центру, де під керівництвом та за допомогою вчителя виготовити подарунок природі. Після закінчення роботи організовую виставку творчих робіт учнів.

Психогімнастика «Я – дерево».

Я – дерево. Я расту в лісі. Навколо мене дуже багато друзів, таких дерев, як я. Мої ноги – це міцне коріння. Моє тіло – це тоненький стовбурець, мої руки – то гілочки. Вони тягнуться до ясного неба, відчувають теплі сонячні промінчики, які вбирають тепло, що розливається по всьому тілу. Я – дерево. Вітерець грається моїми листочками, гойдає мої гілочки. Мені приємно, добре, я дарую свій гарний настрій усім навколо.

4. Теми для щоденника вражень

- Природа – найбільше наше багатство, бережіть його.
- Я люблю природу...
- Найбільша цінність у природі для мене...